

ทุกวันนี้

ปฏิเสธไม่ได้ว่า สื่อต่างๆ ได้เข้าถึงประชาชนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ ซึ่งล้วนแต่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนทั้งสิ้น โดยเฉพาะสื่อภาคประชาชน ที่เกิดขึ้นจากประชาชนในท้องถิ่น ในชุมชนนั้นๆ ที่นำเสนอเรื่องราวของชุมชนตนเองให้ออกสู่สังคมภายนอกโดยที่ผ่านมาองค์กรพัฒนาเอกชนมีการผลิตสื่อภาคประชาชนออกมาอย่างต่อเนื่อง

และในงานสัมมนา มนุษย์สังคมภาคประชาสังคมครั้งที่ 2 ซึ่งจัดโดย ม.มหาสารคาม ร่วมกับองค์กรเอกชนพัฒนาชนบทภาคอีสาน หรือ กปอพช.อีสาน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน พร้อมด้วยเครือข่ายชาวบ้านจากหลายพื้นที่ ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 14-15 สิงหาคม ที่ผ่านมา มีหัวข้อเสวนา "สื่อภาคประชาชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง" โดยมีผู้ทำสื่อภาคประชาชนและผู้นำสื่อกระแสหลักเข้าร่วมพูดคุยและมีนักข่าวอาชีพอย่าง "มนตรีอุดมพงษ์" ศิษย์เก่า ม.มหาสารคาม เป็นผู้ดำเนินรายการ

ผศ.ดร.ภาคภูมิ วรรณภา รองคณบดีฝ่ายพัฒนานิสิตและวิเทศสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ม.มหาสารคาม ซึ่งสอนลูกศิษย์ไปเป็นนักข่าวจำนวนมาก บอกว่า ในฐานะสถาบันการศึกษาต้องสอนนักศึกษาเข้าถึงชุมชนได้ เพราะปัจจุบันนักศึกษา คนอีสานรุ่นใหม่ไม่รู้จักจริงๆ ว่าในอีสานเกิดอะไรขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เมื่อไม่รู้แล้วจะไปนำเสนอข่าวได้อย่างไร โตขึ้นแล้วไปทำข่าว เสนอข่าว ปัญหาที่เสนอให้คนที่ไม่รู้ปัญหาได้อ่าน เพื่อให้รับรู้และมาช่วยคนที่มีความรู้ที่เป็นปัญหาในเรื่องของกระบวนการสอน

"อีสานจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต้องเกิดจากสื่อกระแสหลักเดินหน้าไปกับสื่อกระแสรอง คนชุมชนต้องทำสื่อเองได้ เป็นการเสนอข่าวไม่ได้อยู่ที่เทคนิค แต่อยู่ที่เนื้อหาว่าจะสะท้อนปัญหาได้มากน้อยแค่ไหน ช่วงแรกอาจไม่ได้ แต่หากทำบ่อยๆ ก็จะทำให้ดีขึ้น ต้องมีนักข่าวชุมชน พลเมืองเป็นตัวเสริมให้นักข่าวสื่อหลัก เพื่อให้เกิดการต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องใช้สื่ออะไรมาก ใช้กล้องจากโทรศัพท์ก็ได้ นี่คืออีกส่วนหนึ่งที่ชุมชนจะช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง" ผศ.ดร.ภาคภูมิ กล่าว

ขณะที่ "สุมาลี สุวรรณกร" บรรณาธิการศูนย์ข่าวเครือเนชั่นภาคอีสาน บอกว่า ปัจจุบันสื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือสำคัญ เนื่องจากทุกปัญหาที่ผ่านมามีได้รับการแก้ไขเพราะมีตัวกลางคือสื่อเป็นตัวช่วย

สื่อภาคประชาชน

กระบอกเสียงของคนรากหญ้า

ส่งต่อข้อมูล จากผู้ส่งสารไปยังคนที่รับสาร ไม่ว่าจะ เป็นคนที่สนใจหรือคนที่รับผิดชอบในการแก้ไข ปัญหา สื่อทุกชนิดสำคัญหมด เพราะแต่ละคนมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคสื่อที่ไม่เหมือนกัน รวมทั้ง ปัจจุบันประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใด เสพสื่อครบถ้วนมากขึ้น และมีความสะดวกสบายในการบริโภคสื่อมากขึ้นเช่นกัน

ดังนั้นบทบาทสื่อภาคประชาชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญ เพราะหากประชาชนจะพึ่งเพียงสื่อเอกชนสื่อของรัฐและสื่อกระแสหลักต่างๆ ปัญหาของภาคประชาชนเองอาจไม่ได้รับการแก้ไข เพราะการแข่งขันด้านการค้าสูง จะดีที่สุดหากมีสื่อภาคประชาชนคอยเป็นอีกหนึ่งกระบอกเสียง ที่สะท้อนปัญหา สะท้อนความเดือดร้อนให้คนในสังคมได้รับรู้ และกระแสสังคมเองจะเป็นตัวกดดันให้ผู้ที่รับผิดชอบได้ลงมาแก้ปัญหาได้ทันที

"แม้จะมีการนำเสนอปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ทว่าในห้วง 20 ปีที่ผ่านมา ปัญหาประชาชนหลายปัญหายังคงอยู่ เพราะผู้มีอำนาจไม่ได้สนใจในการแก้ไขมากนัก ทั้งปัญหาเขื่อน ที่ดิน ป่าไม้ เหมืองแร่และอื่นๆ

ขณะที่รัฐบาลหลายยุคสมัยเปลี่ยนกันเข้ามา แต่ประชาชนที่เดือดร้อนก็ยังอยู่กับความเดือดร้อน โดยไม่มีใครสนใจแก้ไข ซึ่งเป็นไปได้ว่าพลังสื่อ ยังมีน้ำหนักไม่เพียงพอหรือมีคำถามต่อไปอีกว่า ผู้บริหารบ้านเมืองไม่ได้สนใจจะแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนนี้อย่างจริงจัง" สุมาลี บอก

ส่วน "สว่าง สุขแสง" คนทำสื่อภาคประชาชนจาก จ.ร้อยเอ็ด บอกว่า เข้าวางการสื่อภาคประชาชนประมาณ 5 ปี แต่เห็นปัญหาและความเดือดร้อนคนในชุมชนมาต่อเนื่องโดยเฉพาะสื่อที่คนอีสานนั้นสำคัญมาก เพราะคนอีสานโดยพื้นเพนิสัยเป็นคนที่ไม่เชื่อคนง่าย ว่าอย่างไรก็ว่าตามกัน ไม่ได้คัดกรองว่าจะจริงหรือไม่ ดังนั้นการปฏิรูปตอนนี้คนที่ปฏิรูปก่อนคือชุมชนท้องถิ่น องค์กรประกอบที่

สำคัญ คือ สื่อ ที่จะทำให้รู้ว่าพื้นที่นั้นๆ ทำอะไร อยู่ มีการขยายอะไรอย่างไร

ซึ่งสื่อที่ง่ายที่สุดคือการเปิดเวทีเสวนาที่จะให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพูดคุยแสดงความคิดเห็น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่รู้ว่าจะมีการพัฒนาในพื้นที่อะไร ดังนั้นการสร้างเวทีให้ประชาชนได้รับรู้และนำไปพูดปากต่อปาก การสร้างกระแสให้เยาวชน นี่ก็จะเป็นการสื่อที่อีกทางหนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างช่องทางการเข้าถึงประชาชน ที่ได้ผลเร็ว เพราะจากนี้ไปประชาชนต้องพึ่งพาตนเอง ต้องเริ่มจากตนเอง ที่ผ่านมามีได้เริ่มจากที่ตนเอง ทำให้การพัฒนาไม่สำเร็จ

ด้าน “คำปิ่น อักษร” ผู้ประสานงานเครือข่ายกลุ่มคนอภัยน้ำใจ ที่ลุกขึ้นมาทำสื่อภาคประชาชน และนำเสนอความเดือดร้อนของชาวบ้านลุ่มน้ำใจในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี หลังภาครัฐมีโครงการจะทำเขื่อนขนาดใหญ่กั้นลำน้ำใจเอาไว้ เธอบอกว่า เคยเข้าอบรมการทำข่าวกับนักข่าวพลเมืองของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จากนั้นทำข่าวออกมา 2 เดือน 1 ชิ้น ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของพื้นที่ตนเอง แต่บางครั้งก็ใช้เวลานานกว่าจะคิดประเด็นที่จะนำเสนอได้แต่เมื่อทำงานชำนาญทำบ่อยๆ เกิดความเคยชิน ทำให้มีผลงานออกมามากขึ้นเรื่อยๆ

ทุกวันนี้แม้จะไม่ได้เป็นนักข่าว แต่ก็พัฒนาฝีมือไปเรื่อยๆ การเป็นนักข่าวชุมชนต้องระวังตัว วางตัวให้เป็นกลาง สื่อพลเมืองจริงๆ แล้ว ถึงแม้เสนอแค่ 3 นาที แต่ทำให้นักสื่อกระแสหลักนำไปต่อยอดได้ เป็นการจุดประเด็นสังคมต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านได้รับการช่วยเหลือ หลังหันมาเป็นนักข่าวพลเมืองทำให้เรามีตัวตนมากขึ้น ข่าวที่นำ

เสนอไปนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสื่อสารผลักดันปัญหาในพื้นที่ แต่คนในพื้นที่ต้องผลักดันในพื้นที่ด้วย ชาวบ้านในพื้นที่ต้องกระตือรือร้นและมีกระบวนการคิดเพิ่มมากขึ้นและมองว่าชาวบ้าน

ทุกคนเป็นนักข่าวได้

สุดท้าย “ปัญญา คำลาภ” คนทำสื่อจากสมาคมคนทาม ที่เจอกับปัญหาการสร้างเขื่อนมาตลอด บอกว่า เริ่มไปอบรมกับนักข่าวพลเมือง เพราะมองว่านี่คือช่องทางหนึ่งที่จะสื่อไปให้ประชาชนทั้งประเทศได้รับรู้ข้อเท็จจริง หลังจากที่ตั้งมือทำทำให้ได้รับรู้ว่าหากคนในชุมชนไม่สนใจก็ไม่มีใครช่วยเราได้ เราต้องภูมิใจในเรื่องของตนที่นำเสนอออกไป แต่ที่น่าห่วงนักข่าวพลเมืองปัจจุบันที่เห็นในโซเชียลเน็ตเวิร์กมีการเสนอออกไปโดยที่ยังไม่มีการคัดกรอง เหมือนสื่อกระแสหลัก ที่มีการควบคุมและตรวจสอบอย่างดี เพราะทุกวันนี้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กเร็วมาก มีทั้งเรื่องดีและเรื่องไม่ดี ต้องพิจารณาดีๆ” ปัญญา บอก

และทั้งหมดนี้คือเสียงของคนทำสื่อ ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อภาคประชาชน ที่จะเป็นกระบอกเสียงสำคัญที่จะนำเสนอปัญหาต่างๆ ของชุมชนให้คนในสังคมได้รับรู้ เพราะในภาวะการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปประเทศนี้ สื่อคือเครื่องมือหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความล้มเหลว เพราะสื่อกับสังคมไทยทุกวันนี้แทบจะแยกออกจากกันไม่ได้แล้ว

● ปัญญาพร สายทอง ●